

Magistrantların müasir təlim texnologiyaları vasitəsilə pedaqoji fəaliyyətə hazırlanmalarında veb-kvest texnologiyasının rolu və yaratdığı imkanlar

Aysel Zeynalı

Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun
fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə doktorantı

E-mail: aysel-86@bk.ru

Rəyçilər: dos. Y. Rzayeva,
dos. K. Quliyeva

Açar sözlər: magistrant, pedaqoji fəaliyyət, müasir təlim texnologiyaları, veb-kvest texnologiyası, müəllim hazırlığı, veb-kvestin strukturu

Ключевые слова: магистрант, педагогический деятельность, современные технологии обучения, веб-квест технология, подготовка учителя, структура веб-квеста

Key words: master student, pedagogical activity, modern teaching technologies, web-quest technology, teacher training, the structure of the web-quest

Dünyada istər bakalavr, istərsə də magistratura səviyyələrində təlim prosesində olduğu kimi, müstəqil işlərin yerinə yetirilməsində də müxtəlif yenitəlim texnologiyalarından istifadə olunur. Bu texnologiyalardan müstəqil işlərin yerinə yetirilməsi ilə bağlı daha çox tətbiq imkanı qazananlara MOODLE (Modul), İnternet təlim texnologiyaları və ya Veb texnologiyalar: Web Quest (Veb-kvest); virtual səyahət; mövzu üzrə məlumatın axtarış sistemlərindən istifadə edilərək araşdırılması; onlayn testləşdirmə dərsləri, Cloud Computing (Bulud hesablamaları), Elektron potfolio təlim texnologiyası və s. daxildir. Sadalanan texnologiyalardan hər hansı birinin tətbiqi müəllimdən ilk növbədə zəngin kompüter, internetdən, onun imkanlarından məharətlə istifadə etmə və bu bilik və bacarıqları gələcəyin müəllimlərinə aşılmaq üzrə bacarıq və vərdişlərin olmasını tələb edir. Bu prosesdə xarici dil üzrə biliyə malik olmaq da zəruri faktorlardan biri hesab olunur. Ən azı bir xarici dili bilmədən müasir dövrün müəllimi olaraq irəlİYə doğru addımlamaq, qabaqcıl müəllim olaraq fəaliyyət göstərmək və təmsil etdiyən xalqın gələcək nəslinin yolunu daha da işıqlandırmaq mümkün deyil.

Veb-kvest bu gün Amerika, Avropa və Rusiya təhsilində geniş tətbiq edilən yeni təlim texnologiyalarından biridir. Veb-kvest – internet resurslarından istifadə etməklə təhsilalanların müxtəlif mövzulara dair rollu oyun elementli problemlə tapşırıqların icrasında layihə fəaliyyətinin təşkilinin ssenarisidir. Bu texnologiya modeli ilk dəfə 1995-ci ildə San Diyeqo Universitetinin müəllimi Berni Dode tərəfindən təqdim edilmişdir. “Quest” ingilis dilindən tərcümədə axtarış deməkdir. Tədris prosesində “quest” macəra və oyunla bağlı sistemli, davamlı və məqsədli axtarışdır [1; 2; 3].

İnternet dərslərində təhsilalanların və müəllimlərin müvəffəqiyyət əldə etmələri və zəngin informasiya məkanında informasiya ilə düzgün işləmək bacarığının formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsində dünya müəllimləri tərəfindən bu texnologiyadan geniş istifadə olunur. La-kin bu model Braziliya, İspaniya, Çin, Avstraliya, Hollandiya və Amerikada xüsusilə geniş yayılmışdır. Veb-kvest təlim texnologiyası nəinki təhsilalanlarda, o cümlədən müəllimlərdə tədris prosesinə motivasiya yaradır, bu və ya digər fənnə dair hər hansı

mövzunu əyləncəli və maraqlı formada keçməyə, öyrənməyə imkan verir. Bu texnologiyanın əsasında rollu oyun elementli problemlə tapşırığın yerinə yetirilməsi üçün internetin informasiya resurslarından sistemli və məqsədli şəkildə istifadə dayanır. Tapşırığın həlli prosesində təhsilənlər müəyyən rol təmsil edərək onu yaşayır, yekunda rol üzrə tapşırıqların icrası nəticəsində əldə etdikləri məhsulları video layihələr, video təqdimatlar, video mesajlar, mətn, şəkil, cədvəl formatında toplayaraq yaradıcılıq məhsullarının kolleksiyasını əldə edirlər.

Müasir dövrdə təhsilənlərin və təhsilənlərin yalnız dərslər və dərslər vəsaitləri ilə kifayətlənməmələri və əlavə məlumatlar əldə etmələri baxımından bu texnologiya onlara əvəzəlməz imkanlar təklif edir. “İnformasiya bolluğu şəraitində yaşadığımız bir vaxtda onlarla necə işləməli?”, “Tapşırıqların icrası üçün saytları düzgün müəyyənləşdirmək, seçimin düzgün yerinə yetirilməsi” və s. suallara cavab tapmalarına şərait yaradır. Beləliklə, təhsil Veb-kvesti təhsilənlərin bu və ya digər tapşırığı yerinə yetirmələri üçün işlədikləri internet saytıdır. Burada tapşırıq üçün nəzərdə tutulmuş saytlar müəllim tərəfindən seçilir və tapşırığın icrası üçün təhsilənlər (o cümlədən magistrantlar) tapşırıq səhifəsində verilmiş hiperlinklərə daxil olur zəruri materialı əldə edirlər.

Veb-kvest ayrıca bir problemi, tədris fənninin mövzusunu, həmçinin fənlərarası mövzunu əhatə edə bilər. Kifayət qədər portallar vardır ki, orada hazır formada veb-kvestlər toplanmışdır. Məsələn, <https://www.jimdo.com> və s. Onlar müəllimlərin, o cümlədən təhsilənlərin işlərinin məhsuludur. Bu saytlarda həm müəllimlər, həm də təhsilənlər tərəfindən yeni veb-kvestlər yaradıla bilər və ya veb-kvestlərin nəticələri veb səhifələrdə təqdim oluna bilər.

Veb-kvest dərslər kollektivlə, qrupla iş və yaxud tələbənin fərdi işi üçün təyin edilə, distant təhsilin bir variantı olaraq tətbiq oluna bilər. Veb-kvest təlim texnologiyası vasitəsilə, xüsusilə ali təhsil müəssisələrində müstəqil işlərin icrasında yüksək nəticələr əldə etmək mümkündür. Məsələn, sərbəst işlərin, referat və kurs işlərinin, buraxılış işlərinin, magistr dissertasiyalarının və s. yerinə yetirilməsində.

Veb-kvest davam etmə müddətinə görə iki yerə ayrılır:

- 1) qısamüddətli – 45 dəqiqəlik və ya 90 dəqiqəlik (ali məktəbdə) dərslər müddətini əhatə edir.
- 2) uzunmüddətli – bir neçə dərslər, sərbəst iş, referat, kurs işi, buraxılış işi, magistr dissertasiyalarının yerinə yetirilməsi müddətini əhatə edir.

Bu texnologiyanın ali məktəblərdə tətbiqi pedaqoji sahə üzrə təhsil alan tələbələrə yeni təlim texnologiyaları haqqında nəzəri biliklər əldə etmələri ilə yanaşı, bir müəllim olaraq onların özləri tərəfindən bu texnologiyayı praktiki olaraq tətbiq etmək üzrə bacarıq və vərdişlər qazanmalarına şərait yaradır. Veb-kvest texnologiyasının tətbiqi həm də təhsilənlərin və müəllimlərin aktivliyini, işin yerinə yetirilməsinə marağını artırmış olur. Araşdırma nəticəsində tədqiqatçı cəlb etdiyimiz ali təhsil müəssisələrimizdə bu texnologiyanın tətbiq edilmədiyinin şahidi olduq. Bu texnologiyayı eksperiment olaraq sərbəst işlərin yerinə yetirilməsinə, o cümlədən magistr dissertasiyasının hazırlanmasına tətbiq etməklə, müstəqil işlər vasitəsilə magistrantların pedaqoji fəaliyyətə hazırlanmalarına, o cümlədən müstəqil işlərin yerinə yetirilməsinə münasibətin və marağın necə dəyişdiyinin şahidi olduq.

Magistratura səviyyəsində Veb-kvest texnologiyasının tətbiqi müəllim hazırlığı ilə bağlı keyfiyyətin yüksəlməsinə, işin sistemli, davamlı və daha məqsədli şəkildə qurulması və icrasına, gələcəyin yüksəkixtisaslı müəllimi olaraq bu texnologiyayı tətbiq etmək üzrə bilik, bacarıq və vərdişlərin əldə olunmasına gətirib çıxarır.

Veb-kvestlə işə daxildir:

- Problemin qoyulması;

- Veb-kvestin tapşırıqları ilə tanışlıq;
- İnternet saytlarının resursları vasitəsilə tapşırığın yerinə yetirilməsi;
- İşin dizaynı (tərtibatı);
- Fəaliyyətin nəticələrinin müzakirəsi və qiymətləndirilməsi.

Hər bir texnologiya kimi Veb-kvest də müəyyən quruluşa malikdir. Bu quruluşun əsas elementlərinə bunlar daxildir:

1. Giriş – Başlanğıc vəziyyəti müəyyən edən materiallar verilir;
2. Maraqlı tapşırıqlar – Təhsilalanın yerinə yetirə biləcəyi səviyyədə hazırlanır;
3. Şəbəkə linklərinin toplusu – Tapşırığın icrası və təhsilalanların materialları əldə etmələrinin asanlaşdırılması üçün zəruri olanlar;
4. İşin icra prosesinin təsviri – Fəaliyyət zamanı həyata keçiriləcək işlərin ardıcılığının təsviridir;

5. Əldə edilmiş informasiyanın işlənməsi, emalı ilə bağlı bəzi şərhlər – Bura müəllim və tələbələr üçün metodik tövsiyələr daxildir: istiqamətləndirici suallar, anlayışlar ağacı, səbəb-nəticə diaqramları və s.;

6. Qiymətləndirmə və nəzarət sistemi – Veb-kvestin yerinə yetirilməsi ilə bağlı təhsilalanların qiymətləndirilməsi meyarlarının düzgün seçilməsi və hazırlanmasıdır. Qiymətləndirmə meyarlarının seçilməsi təlimin məqsədindən asılıdır. Nəzarət sistemi isə araşdırmanı tamamladıqdan sonra iştirakçılar tərəfindən yazılan hesabat formasıdır;

7. Nəticə - Təhsilalana verilmiş tapşırığı yerinə yetirməklə nəyi öyrəndiklərini, müstəqil işlərin icrası ilə bağlı əldə etdikləri bacarıq və vərdişləri başqa sahəyə tətbiq etmək üzrə təcrübə qazandıqlarını xatırladır. O, tələbələrin əldə etdikləri bilik, bacarıq və vərdişlərin təsviridir.

Pedaqoji ali təhsil müəssisələrində təhsil alan tələbələrə (o cümlədən magistrantlara) Veb-kvest təlim texnologiyası ilə işləyə bilmək və onu yaratmaq üzrə bacarıq və vərdişlərin aşılması məqsədəuyğun olardı. Nəticədə gələcəyin müəllimi olaraq öz veb-səhivələrini, bloqlarını yaratmaq üzrə bacarıq və vərdişlər qazanmış olacaqlar. Eksperiment nəticəsində pedaqoji fəaliyyətə hazırlanan magistrantlara Veb-kvestin yaradılması ilə bağlı da ətraflı məlumat verildi, hətta onların özləri tərəfindən bakalavr səviyyəsi üzrə “Ümumi pedaqogika”, “İbtidai təhsilin pedaqogikası” fənlərinin mövzularına dair Veb-kvestlər yaradıldı. Bu zaman bir sıra istiqamətlərdə çətinliklərlə qarşılaşdıq. Veb-kvest texnologiyasının tətbiqi zamanı qarşılaşdığımız problemlərə aşağıdakılar daxildir:

— Müəllimlərin və tələbələrin əksəriyyətinin xarici dil üzrə biliklərinin mövzu üzrə araşdırma aparmaq, informasiyanı və informasiya mənbələrini tapmaqda qənaətbəxş olmaması;

— Xarici dilin fənn proqramında magistrantlara müasir təlim texnologiyaları, onların tətbiqi, ümumiyyətlə, pedaqogika fənni və bu sahədə baş verən yeniliklər haqqında informasiyanın verilməsi və onlarda müasir dövrün tələblərinə cavab verən bacarıq və vərdişlərin möhkəmləndirilməsi və daha da təkmilləşdirilməsi üçün mövzuların olmaması, nəticədə magistrantların gələcəyin müəllimi olaraq müasir dövrün tələblərinə cavab verməsini məhdudlaşdırması;

— Ali məktəb müəllimlərinin bir hissəsinin İKT və kompyuter üzrə bilik, bacarıq və vərdişlərinin qənaətbəxş olmaması;

— Azərbaycan dilində internet resursların azlıq təşkil etməsi, universitet kitabxanalarının elektron sistemə daxil edilməməsi və s.;

— Gələcəyin müəllimi olaraq müasir təlim texnologiyalarının həyata keçirilməsi üzrə

praktik bacarıq və vərdişlərin qazanılması üçün onları tətbiq etmədə pedaqoji ali təhsil müəssisələrinin maddi-texniki bazasının qənaətbəxş olmaması, auditoriyaların internet, proyektor, kompyuter ilə təchiz edilməməsi, bu cür auditoriyaların azlıq təşkil etməsi;

— Magistratura səviyyəsi üzrə tədris planlarında pedaqoji fənlərin proqramlarında (kurikulumunda) müasir təlim texnologiyaları və onların tətbiqi ilə bağlı mövzuların öz əksini tapmaması və dərslərdə həyata keçirilməməsi;

— Magistrantlar tərəfindən lazımi məlumatın seçilməsi və təlim tapşırığının yerinə yetirilməsinə münasibətlə bağlı və s.

Veb-kvest təlim texnologiyası əsasında hazırlanan işlərin yekun nəticələri auditoriyada müzakirəyə çıxarıla bilər, internetdə veb-səhifələr, prezentasiyalar formasında yerləşdirilərək internet-forumlarda müzakirə oluna, tələbələr və pedaqoji sahə üzrə digər mütəxəssislər tərəfindən təhlil oluna, qiymətləndirilə bilər. İşin bu cür qurulması magistrantlarda müəllimlik peşəsinə və təhsil aldıkları ixtisaslaşmaya, fərqli bir münasibətin formalaşmasına gətirib çıxarır, onların motivasiyasını artırır, daha çox bilik əldə etmələrinə ruhlandırır. Magistr dissertasiyalarının hazırlanması və müdafiəsinə marağın, həvəsin artması müşahidə edilir.

Magistratura səviyyəsində Veb-kvestin nəticəsinin qiymətləndirilməsi üçün meyarlar fənni tədris edən, magistranta elmi rəhbərliyi həyata keçirən müəllimlər tərəfindən müəyyənləşdirilməli və mütləq şəkildə qeyd olunmalıdır. Məsələn:

— Magistrantların fəallığı, əməkdaşlığı, işin ardıcılığını düzgün və sistemli şəkildə qurmaları və həyata keçirmələri;

— Gələcəyin müəllimi olaraq təlim texnologiyasının yerinə yetirilməsi ilə bağlı nəzəri və təcrübi biliklərinin səviyyəsi;

— Hazırlanan işlərdə materialın məqsədyönlü, keyfiyyətli və düzgün seçilməsi;

— Tapşırıqları yerinə yetirmə səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsi;

— Veb-kvestin nəticələrinin təqdim edilməsi zamanı magistrantların təqdimatı həyata keçirmək, şifahi çıxış, fikrini aydın, lakonik, məntiqli və düzgün çatdırmaq üzrə nitq bacarıqlarının keyfiyyəti;

— Hazırlanan təqdimatların, əldə olunan internet resursların (mətn, şəkil, multimedia və s.) keyfiyyəti;

— İşin dizaynı (keyfiyyətli və baxımlı, rəngarəng, hərəkətli və s. olması);

— Magistrantların iş yaradıcı yanaşması, münasibətin ifadə olunması və s. [1, 3].

Veb-kvestdə istifadə olunan tapşırıq növlərinə nəqlətmə, yaradıcı tapşırıq, planlaşdırma və layihə, özünüdərkətmə, kompilyasiya, təhlil tapşırığı, detektiv, tapmaca, sirlilik hekayə, konsensus əldə edilməsi, qiymətləndirmə, inandırma, jurnalist tədqiqatı, elmi-tədqiqat və s. daxildir. Tədris prosesində Veb-kvestin tətbiqi bir sıra müsbət nəticələrin əldə olunmasına gətirib çıxarır:

— Müəllimin və təhsilalanın yeni informasiya əldə etmək üçün daim axtarışda olması və yeniliklərdən xəbərdar olmasına;

— Təlim motivasiyasının artırılması;

— Xarici dillərdə söz ehtiyatının genişlənməsi;

— Təhlil etmək, müqayisə aparmaq, ümumiləşdirmək, nəticə çıxarmaq, müdafiə etmək, əsaslandırmaq, qiymətləndirmək üzrə bacarıq və vərdişlərin formalaşdırılması, möhkəmləndirilməsi və təkmilləşdirilməsi;

— Biliklərin müstəqil olaraq əldə edilməsi və mənimsənilməsi;

— İKT və kompyuterdən istifadə üzrə bacarıq və vərdişlərin formalaşdırılması, möhkəmləndirilməsi və təkmilləşdirilməsi;

— Ünsiyyət bacarığı və nitq mədəniyyətinin formalaşdırılması və inkişafı;
— Müəllimlik peşəsi ilə bağlı kompetensiyaların formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsi və s.

Veb-kvest texnologiyası ilə bağlı məlumatların əldə olunması və təhlili onu deməyə əsas verir ki, istər auditoriya üzrə təlim tapşırıqlarının yerinə yetirilməsində, istərsə də auditoriyadankənar tapşırıqların icrasında bu texnologiyanın tətbiqi tədris prosesi ilə bağlı yüksək nəticələrin əldə olunmasına gətirib çıxarır.

Gələcəyin müəllimlərinə veb-kvest texnologiyası ilə bağlı ətraflı məlumatların çatdırılmasında, onlarda praktik bacarıq və vərdişlərin formalaşdırılmasında internetdə bu texnologiyanın tətbiqi ilə keçirilən dərslər nümunələrinin izlənməsi də müsbət təsir göstərir. Müasir təlim texnologiyaları vasitəsilə gələcəyin müəllimi olaraq hazırlanan magistrantlar nəzəri biliklə yanaşı, tətbiqlə bağlı da bacarıq və vərdişləri mənimsəmiş olurlar (<https://www.youtube.com/watch?v=qvR2g14S5Ro>) [3; 4]. Ali məktəb müəllimlərinin müasir təlim texnologiyaları vasitəsilə magistrantları pedaqoji fəaliyyətə hazırlamalarında müxtəlif videolara, veb seminarlara müraciət etmələri mənimsəmə keyfiyyətinin, müəllimlik peşəsinə motivasiyanın yüksəlməsinə şərait yaratmış olur. Pedaqoji ali təhsil müəssisələrində çalışan və müəllim hazırlığı ilə məşğul olan ali məktəb müəllimləri tədris prosesində bu amilləri nəzərə almalı, prosesin keyfiyyətli və maraqlı şəkildə qurulmasına çalışmalıdırlar.

Məqalənin aktuallığı. Bu, magistrantların müəllimlik fəaliyyətinə hazırlanmalarında veb texnologiyaların tətbiqinin aktuallaşmasından ibarətdir.

Məqalənin elmi yeniliyi. Elmi yenilik magistrantların müasir təlim texnologiyaları vasitəsilə müəllimlik fəaliyyətinə hazırlanmalarında veb-kvest texnologiyasına müraciətlə əlaqələndirilməlidir.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Bu isə müəllim kadrlarının hazırlanmasında veb-kvest texnologiyasının geniş imkanlara malik olması və eksperiment yolu ilə yüksək nəticələrin əldə edilməsindən ibarətdir.

Ədəbiyyat

1. Багузина Е.И.Технология разработки веб-квестов при изучении студентами иностранного языка // Знание. Понимание. Умение. 2010, № 2.
2. <http://web-kvest.ru>.
3. cdesbmt.blogspot.com/2016/08/blog-post.html.
4. <https://www.youtube.com/watch?v=qvR2g14S5Ro>.

А. Зейналлы

Роль и создаваемые возможности технологии веб-квеста для подготовки педагогической деятельности магистров посредством современных технологиях обучения.

Резюме

В статье представлена информация о ряде современных технологий обучения. Интерпретируется теоретическая и практическая информация о технологии веб-квеста,

которая сегодня является одной из приоритетных веб-технологий. Подчеркивается, что эта технология имеет широкий спектр ролей и возможностей при подготовке учителей к педагогической деятельности и доказана посредством экспериментов. Будущим мастерам будет предоставлена возможность получить дополнительную теоретическую и практическую информацию о веб-технологиях.

A. Zeynalli

The role and created possibilities of the technology of the web-quest for the preparation of the pedagogical activity of masters by means of modern teaching technologies

Summary

The article provides information on a range of modern learning technologies. Theoretical and practical information about the web-quest technology, which is one of the top-priority web technologies today, is being interpreted. It is emphasized and justified though that this technology has a wide range of roles and capabilities in the preparation of masters for pedagogical activities. Future masters are provided with the opportunity to get additional theoretical and practical information on web-quest technology.

Redaksiyaya daxil olub: 03.08.2018